

Una església, dues nacions

Conclusions raonables fruit d'actuacions i declaracions polítiques, institucionals i eclesials sobre el procés sobiranista català. 1) Hi ha diverses interpretacions i aplicacions pràctiques sobre el fet nacional dins l'Església catòlica. 2) Les postures predominants a l'Església espanyola i a l'Església catalana sobre el fet nacional són diferents. 3) Les diferències de criteris demostren que Espanya i Catalunya són dues realitats nacionals diferenciades. 4) És legítim, segons la Doctrina Social de l'Església, que una nació com Catalunya aspiri a la sobirania per les vies democràtica i pacífica.

Bisbe de Roma i patriota argentí

La independència nacional és una de les temàtiques tractades pel cardenal Jorge Mario Bergoglio, avui papa Francesc i bisbe de Roma, amb el rabí Abraham Shorka, en el llibre "Sobre el cel i la terra". Parlen d'Argentina. Bergoglio diu: "L'Església catòlica va tenir molt a veure en el procés de la independència nacional, del 1810 al 1816. Va ser-hi a l'hora de plasmar la Pàtria amb un poble majoritàriament catòlic, evangelitzat, catequitzat. La Pàtria no va sorgir al marge de la religió, sinó que va créixer a la seva llum." La declaració d'independència a Tucuman (9 juliol 1816) és una ruptura formal dels vincles de dependència política amb la monarquia espanyola, i es fa "invocant l'Etern que presideix l'Univers".

Bergoglio acostuma a utilitzar la paraula "pàtria". Explica: "Pàtria és el que atorga identitat. Ve de pare. És qui rep la tradició dels pares, la porta endavant, la fa progressar. La globalització que uniforma és essencialment imperialista i instrumentalment liberal, però no és humana. En última instància és una manera d'esclavitzar els pobles. Cal salvaguardar la diversitat en la unitat harmònica de la humanitat. Un poble ha de mantenir la seva identitat i, a la vegada, integrar-se harmoniosament amb els altres".

El mite de la unitat espanyola com a bé moral

La ruptura de la dependència política d'Argentina amb Espanya no fou un mal moral. Aquesta tesi xoca amb el mite de la unitat espanyola com a bé moral tal com ho planteja la Conferència Episcopal Espanyola. El cardenal Antonio Maria Rouco va dedicar una part del seu darrer discurs com a president de l'episcopat espanyol a defensar, un cop més, la sobirania i la unitat de la nació espanyola. "La unitat de la nació espanyola –segons Rouco– és una part principal del bé comú de la nostra societat que ha de ser tractada amb responsabilitat moral".

El discurs de Rouco barreja terrorisme amb procés sobiranista democràtic i pacífic. Amaga que els bisbes catalans no donen suport a les tres declaracions que la Conferència Episcopal Espanyola ha fet en 11 anys sobre Espanya i sobiranisme. No accepta que Catalunya sigui tan nació com Espanya. No contempla la possibilitat que una Catalunya sobirana i una Espanya sobirana puguin establir una relació més lliure i més solidària. En tot cas, és respectable que espanyols com el catòlic Rouco defensin la unitat espanyola, però alhora haurien de respectar els catalans, i també els catòlics, que considerin que el sobiranisme català no trenca la unitat espanyola perquè Catalunya no és Espanya.

El nou portaveu episcopal espanyol vist des de Catalunya

També el sacerdot i periodista José María Gil Tamayo, nou secretari general i portaveu de la Conferència Episcopal Espanyola, ha hagut de definir-se sobre la qüestió catalana. La seva elecció és ben rebuda pel catolicisme català que, malgrat tot, aspira a una autèntica Conferència Episcopal Catalana. Des de la perspectiva d'un catòlic sobiranista català, però, aquesta bona recepció del nou portaveu episcopal s'esquerda quan parla d'Espanya i Catalunya.

Gil Tamayo demana que la societat espanyola no tingui prejudicis sobre l'Església. També hauria de demanar que l'Església espanyola

(jerarquia i mitjans de comunicació) no tinguin prejudicis sobre Catalunya. Gil Tamayo comenta pel que fa a l'independentisme català que “no fem dogma de fe del que és organització política”. També hauria de comentar pel que fa a la unitat estatal i la Constitució espanyola que no es facin dogmes de fe del que són organitzacions polítiques. Gil Tamayo diu que “no hi ha dubte que s’ha de preservar el bé comú i que el nostre país té una història d’unitat”. També hauria de dir que el bé comú és més important que la unitat, i que el bé comú exigeix una relació fraternal, lliure i solidària, que podria ser més sòlida al segle XXI entre una Espanya sobirana i una Catalunya sobirana. Gil Tamayo considera especialment important que hi hagi un Papa “amb les nostres claus culturals i que parla en castellà amb els nostres bisbes, amb la qual cosa es facilita la sintonia”. També hauria de considerar que és igualment important que els catòlics de Catalunya tinguin bisbes amb claus culturals catalanes i que parlin en català, la qual cosa els facilitaria la sintonia.

Textos clars i significatius

Rouco, Gil Tamayo i els catòlics espanyols de tots colors disposen de molta documentació per informar-se sobre la postura de l'Església a Catalunya pel que fa al fet nacional català. Pastors de l'episcopat com “Arrels cristianes de Catalunya”, “Creure en l’Evangeli i anunciar-lo amb nou ardor”, “Al servei del nostre poble”. Aportacions exhaustives com “Nació o magisteri pontifici” de mossèn Antoni M. Oriol. Textos pedagògics i de combat com *Ser independentista no és cap pecat*, d’Hilari Ragué, historiador i monjo de Montserrat.

Un referent sòlid des de fa 50 anys és la *Pacem in Terris* de Joan XXIII. Aquesta encíclica és aplicable a casos com el català. Segueixen alguns dels seus punts. Punt 37: “Els homes, a tots els països i a tots els ambients, o són ciutadans d’un estat autònom i independent, o estan a punt de ser-ho. A ningú no agrada sentir-se súbdit de poders polítics que provenen de fora de la pròpia comunitat humana o grup ètnic”. Punt 61: “No es pot establir d’una vegada per sempre

quina és la millor estructura segons la qual s'han d'organitzar els poders públics, com tampoc la forma més apta segons la qual s'han de desenvolupar les seves funcions específiques: funcions legislativa, administrativa i judicial". Punt 89: "Cal afirmar, de la manera més explícita, que una acció adreçada a reprimir i a sufocar la vitalitat i el desenvolupament d'aquestes minories és una gran violació de la justícia; i ho és molt més, si va dirigida a fer-les desaparèixer". Punt 119: "Les controvèrsies eventuais entre els pobles no han de ser resoltes recorrent a les armes, sinó mitjançant negociacions". Punt 136: "Un acte de la més bella importància acomplert per les Nacions Unides és la Declaració Universal dels Drets de l'Home, aprovada en assemblea general el 10 de desembre de 1948. En el preàmbul es proclama com ideal a buscar per tots els pobles i totes les nacions el reconeixement efectiu respecte a aquells drets i a les llibertats respectives"

Pot afegir-se el "Compendi de la Doctrina Social de l'Església". El primer paràgraf del punt 157 estableix: "El camp dels drets de l'home s'ha estès als drets dels pobles i de les nacions. En efecte, tot el que és cert per a l'home, també ho és per als pobles. El magisteri recorda que el dret internacional es fonamenta en el principi de l'igual respecte dels Estats, del dret a l'autodeterminació de cada poble i de la lliure cooperació amb vista al superior bé comú de la humanitat. La pau es fonamenta no tan sols en el respecte dels drets de l'home, sinó també en el respecte dels drets dels pobles, en particular el dret a la independència".

Col·laboracions sense dependència

"Arrels cristianes de Catalunya" expressa el desig que hi hagi una tasca didàctica per part dels catòlics espanyols i dels catalans per tal que els primers comprenguin les aspiracions de Catalunya, i viceversa. L'episcopat català manifesta en aquest document plenament vigilant: "Voldríem que fossin, principalment, els nostres germans catòlics dels altres pobles d'Espanya els primers a comprendre i acollir

aquestes aspiracions. També en contrapartida, haurien ser els catòlics catalans els primers a obrir-nos als seus problemes”.

Els bisbes catalans afirmen a *Al servei del nostre poble*: “Com a pastors de l'Església, no ens correspon a nosaltres optar per una determinada resposta a aquests reptes nous, però defensem la legitimitat moral de totes les opcions polítiques que es basin en el respecte de la dignitat inalienable de les persones i dels pobles i que cerquin amb paciència la pau i la justícia. I encoratgem el camí del diàleg i l'entesa entre totes les parts interessades a fi d'assolir solucions justes i estables, que fomentin la solidaritat i la fraternitat”.

La Santa Seu reconeix els nous estats

El fet és que el criteri de la Santa Seu és signar acords amb les nacions que aconsegueixen la seva independència.

Els exemples són nombrosos i recents. Joan Pau II va dir en la cerimònia de benvinguda a Eslovènia (17 de maig de 1996): “La Seu Apostòlica ha saludat favorablement la constitució del nou Estat, en reconèixer-ne entre els primers la independència i, recordant amb força els drets dels pobles a l'autodeterminació, ha seguit amb una atenció particular els esdeveniments que vosaltres heu viscut, i ha apreciat la manera pacífica i democràtica amb la qual heu assolit la plena sobirania”.

El Vaticà va firmar el 2012 acords bilaterals amb Burundi i Guinea Equatorial, i fou ratificat el de Montenegro. Tres nacions que aconsegueixen Estat propi en 1962, 1968 i 2006 respectivament. La signatura d'aquests acords fou recordada per Benet XVI davant del cos diplomàtic acreditat a la Santa Seu. Va afirmar que la funció de l'Església, que és universal, és respectuosa amb la personalitat de cada poble: “Des dels seus començaments, l'Església està orientada, kat'holon, a tot l'univers i amb ell a tot poble, cultura i tradició”.

Entre els assistents a aquesta cerimònia hi havia els representats de les nombroses nacions que han aconseguit la seva independència en temps recents. Nous estats sobirans com Armenia, Azerbaijan, Bie-

I Rússia, Bòsnia-Herzegovina, Croàcia, Eritrea, Eslovènia, Estònia, Geòrgia, Kazahistan, Letònia, Lituània, Moldàvia, Turkmenistan, Eslovàquia, Timor Oriental, Ucraïna

L'església en una Catalunya sobirana

Quina podria ser la situació de l'Església catòlica en una Catalunya sobirana? El marista Lluís Serra Llansana, secretari general de la Unió de Religiosos de Catalunya, contempla aquesta hipòtesi a *Catalunya cristiana* en el seu article "L'Església catòlica en una Catalunya independent". L'escrit és sobretot eclesial. Segueixen algunes de les seves consideracions. El Vaticà reconeixeria el nou Estat, com ho fa sempre. El Vaticà nomenaria un nunci i es veurien afectats els nomenaments episcopals. El Concili Tarraconense (1995) va demanar en la seva resolució 138 que es creés la Regió Eclesiàstica de Catalunya. Amb un nou Estat, la Conferència Episcopal Tarraconense adquiriria un ple valor jurídic i quedaria desvinculada de la Conferència Episcopal Espanyola. L'Església no buscaria privilegis, però no seria just infravalorar el seu paper històric. La llibertat religiosa, com a dret universal, seria respectada. L'Església hauria de ser reconeguda en la seva capacitat d'incidir en l'educació, la sanitat, l'acció social, tots àmbits d'interès públic. La sana laïcitat és incompatible amb recloure la fe a les sagristies. Hauria de superar-se la temptació de l'anticlericalisme.

Pregària per la pàtria

Bergoglio, essent cardenal el 2010, va parlar amb els periodistes Francesca Ambrogetti i Sergio Rubin tal com apareix al llibre "El papa Francesc. Converses amb Jorge Bergoglio". Aquest volum conclou amb una pregària per la pàtria, oferta pels bisbes argentins. És aquesta:

"Jesucrist, Senyor de la història, et necessitem. Ens sentim ferits i

afeixugats. Necessitem el teu alleujament i la teva fortalesa. Volem ser una nació. Una nació la identitat de la qual sigui la passió per la veritat i el compromís pel bé comú. Dóna'ns la valentia de la llibertat dels fills de Déu, per estimar tothom, sense excloure ningú, tot privilegiant els pobres i perdonant els nostres deutors, tot avorrint l'odi i construint la pau. Dóna'ns la saviesa del diàleg i l'alegria de l'esperança que no defrauda. Tu ens convoques. Aquí som, Senyor, a prop de Maria, que, des de Luján, ens diu: Argentina! Canta i camina! Jesucrist, Senyor de la història, et necessitem. Amén”.